

FOLIUM CLASSICUM

**Nro 87
29.1.2015**

Tässä numerossa:

Puheenjohtajan tervehdys	Olli Salomies	3
Luigi Rossinin Rooman-näkymät	Leena Pietilä-Castrén	4
Uutta kirjallisuutta	Toim. Katja Varakas	9
Le Musée d'Archéologie national et Domaine national de Saint- Germain-en-Laye	Katja Varakas	10
Europaeum Classics Colloquium, 6.-8.11.2014, Pariisi	Ilkka Kuivalainen	15
Kevään 2014 ylioppilaat	Toim. Katja Varakas	18
Kevään 2015 tapahtumia	Toim. Katja Varakas	19

FOLIUM CLASSICUM, Klassillis-filologisen yhdistyksen jäsenlehti, ilmestyy kaksi kertaa vuodessa lukukausien alussa niin painetussa muodossa kuin sähköisesti yhdistyksen kotisivuillakin. Päätoimittaja: prof. Olli Salomies; toimitussihteeri: FM Katja Varakas.

KLASSILLIS-FILOLOGINEN YHDISTYS (KFY) on tieteellinen seura, jonka tarkoitus on herättää ja ylläpitää harrastusta antiikin kulttuuria kohtaan, edistää sitä koskevaa tieteellistä tutkimusta ja olla yhdyssiteenä tämän alan tutkijoiden ja harrastajien kesken. Tätä varten yhdistys järjestää esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia, harjoittaa julkaisutoimintaa ja edistää muillakin samanlaatuisilla tavoilla antiikin tutkimista tai tuntemista.

TOIMIHENKILÖT. Yhdistyksen puheenjohtajana toimii prof. Olli Salomies (olli.salomies@helsinki.fi.), varapuheenjohtajana dos. Antero Tammisto (antero.tammisto@ide.inet.fi) ja sihteerinä / rahastonhoitajana FM Katja Varakas (katja.varakas@helsinki.fi). Lisäksi hallitukseen kuuluvat prof. Mika Kajava (mika.kajava@helsinki.fi) ja dos. Anneli Luhtala (anneli.luhtala@helsinki.fi). Yhdistyksen postiosoite on Maailman kulttuurien laitos, Antiikin kielet ja kulttuuri, PL 24, 00014 Helsingin yliopisto.

YHDISTYKSEEN VOI LIITTYÄ maksamalla jäsenmaksun tilille Danske Bank FI93 800014-70979064 (viite-numero 1009) ja lähettämällä osoitetietonsa sihteerille. Varsinainen jäsenmaksu on 25 euroa, opiskelijamaksu 5 euroa.

Yhdistyksen KOTISIVUT: www.helsinki.fi/hum/kla/kfy

Kannen kuva: Rooma 7.12.2014. Kuva Katja Varakas

Puheenjohtajan tervehdys

Olli Salomies

Klassillis-filologinen yhdistys toivottaa kaikille jäsenilleen hyvää kevään alkua 2015! Yhdistyksen ohjelma muodostuu tänä keväänä kolmesta esitelmätilaisuudesta, jotka kaikki pidetään klo 18-20 pääarakennuksen vanhan puolen auditoriossa III.

Tiistaina 24.2. esitelmän pitää vuosikokouksen yhteydessä FT Minna Seppänen aiheesta *Grammatiikan syntyvaiheista antiikin maailmassa*. Minna Seppänen on väitellyt tohtoriksi Turun yliopistosta vuonna 2014. Väitöskirja *Defining the art of grammar: Ancient perceptions of γραμματική and grammaticakäsitte* li grammatiikan alan määritelmiä kreikan- ja latinankielissä lähteissä n. ajalla 400 eaa. – 200 jaa. Seppänen toimii Turun yliopistossa klassillisten kielten yliopistonlehtorina. Hänen tutkimusintressinsä liittyvät antiikin grammatiikkaan oppialana, käsitykseen grammatiikan ja sen lähialojen epistemologisesta luonteesta ja näiden alojen harjoittajien välisistä eroista ja suhteista, sekä grammatiikan didaktiikkaan erityisesti kreikkalaisessa traditiossa.

Tiistaina 10.2. esitelmän pitää dos., Suomen Ateenan-instituutin johtaja Jari Pakkanen aiheesta *Johannes Sundwall ja Tirynsin pronssikautisen keramiikan Lineaari B –tekstit*. Esitelmässä Pakkanen käsittelee professori Jo-

hannes Sundwallin roolia lineaari B -tekstien tulkinnassa. Michael Ventris nosti Sundwallin yhdeksi 1900-luvun alkupuolen tärkeimmistä hahmoista, mutta viimeisen 50 vuoden aikana Sundwallin osuus on lähes painunut unohduksiin. Hän mm. julkaisi v. 1915 ensimmäisenä Tirynsissä Müllerin kaivauksissa löytyneet lineaari B -tekstit. Nämä tekstit oli maalattu oliiviöljyn kuljetuksessa käytettyihin keraamisiin astioihin ennen niiden polttoa; niitä tunnetaan nykyisin parisensataa Kreetan ja manner-Kreikan pronssikautisista kaupunkikeskuksista, ja tekstit ovat lähinnä henkilönimiä. Esitelmässä Pakkanen käy läpi Sundwallin käytössä olleen lähdemateriaalin ja niihin liittyvän uudemman tutkimuksen.

Tiistaina 14.3. esitelmän pitää professori Adam Łajtar Varsovan yliopistosta aiheesta *Greek and Latin papyri from the excavations of the Egypt Exploration Society in Qasr Ibrim (Egyptian Nubia)*. Łajtar on erikoistunut papyrologian ohella epigraafikkaan; torstaina 16.3. hän pitää laitoksen seminaarihuoneessa esitelmän aiheesta *Greek inscriptions of the 4th century AD newly discovered in Novae (the seat of the Legio I Italica) and referring to the institution of pastus militum*.

Luigi Rossinin Rooman-näkymät

Leena Pietilä-Castrén

Näyttely *Incisore Luigi Rossini 1790-1857. Il viaggio segreto* (Kaivertaja Luigi Rossini 1790-1857. Salainen matka) on esillä Roomassa helmikuun puoliväliin asti - suuren suosion saavuttaneen näyttelyn piti alun perin sulkeutua jo marraskuussa. Ravennalaissyntyisen arkkitehdin ja kaivertaja-graafikon elämää ja tuotantoa pyritään nyt valottamaan laajemmin kuin edellisessä, vuoden 1982 näyttelyssä, joka oli koottu Palazzo Brashin, Rooman kaupunkimuseon, omasta aineistosta. Salainen matka tarkoittaa tuoreessa näyttelyssä monipuolista lähdeaineistoa, jonka avulla halutaan mahdollisimman kattavasti valottaa Rossinin elämänvaiheita ja intohimoa taiteeseen ja arkeologiaan.

C.G. Kühlerin muotokuva Luigi Rossinista, 1836.

Koulutuksensa Rossini sai Bolognassa Accademia Clementinassa, jossa oppiaineina olivat koristepiirustus, perspektiivioppi ja arkkitehtuuri. Myös kaivertamista hän opiskeli paikallisen lahjakkuuden, Francesco

Rosaspinan, työpajassa 1806 alkaen. Vuonna 1813 hän sai stipendin Roomaan ja Accademia di San Lucaan, jossa hänen mentoreinaan olivat uusklassisen tyyliuunnan mestarit kuvanveistäjä Antonio Canova ja taidemaalari Vincenzo Camuccini. Rossinin ystäviä ja kollegoita taas olivat Adamo Tadolini, kuvanveistäjä ja ikätoveri Bolognasta, sekä roomalainen taiteilija Bartolomeo Pinelli. Stipendikauden loppuessa vuonna 1816 Rossini totesi vaikeaksi löytää työtä arkkitehtina ja päätti omistautua grafiikalle ja Rooman näkymille, vedutoille.

Näyttelyaineisto koostuu Rooman näkymistä, osittain ennen näkemättömistä kuparilevyistä, ja niitä valmistelevista akvarelli- ja piirrosluonnoksista, jotka ovat peräisin Rossinin sukulaisten yksityiskokoelmista. Materiaalia on saatu myös Rooman, Milanon ja sveitsiläisen Bellinzonan eri instituutioista. Kokonaisuuteen kuuluu kirjeenvaihtoa mm. Rossinin serkun, säveltäjä Gioachino Rossinin kanssa, sekä muistiinpanoja, perheelle tarkoitettuja omaelämäkerrallisia muistelmia, erilaiset käsikirjoitukset, kunnianosoitukset ja henkilökohtaiset esineet. Henkilökuvaa muodostuu lahjakkaasta taiteilijasta ja sivistyneestä henkilöstä, jolla oli yhteydet kaikkialle roomalaiseen kulttuuriin, niin kirjallisiin kuin arkeologisiin piireihin. Sekä Rossinin omaelämäkerrasta että testamentista ilmenee toive pitää hänen jäämistönsä yhtenäisenä, mikä nyt on vihdoin toteutunut Rooman näyttelyssä.

Rossini oli menestyksekkäs yrittäjä, joka vaurastui taiteellisella työllään. Hän valmisti Rooman kaupungin, sen ympäristön ja maaseudun näkymistä kymmenen sarjaa, yhdestoista jäi kesken, yhteensä 616 näkymää. Niitä myytiin Roomaan tulviville matkalaisille sekä välittäjän kautta Via dei Condottin numerossa 19 Giovanni Scudellarin liikkeessä (*Negoziante di Stampe*)

että suoraan Rossinin kotitalon työpajasta. Hän oli asettunut vuonna 1822 Via Felicen, myöhemmän Via Sistinan, numeroon 138 -rakennuksen tunnistaa vieläkin julkisivuun kiinnitetystä muistolaatasta. Rooman näkymien kohdeyleisönä olivat pääasiassa ulkomaalaiset, etenkin englantilaiset, ranskalaiset ja saksalaiset, jotka ostivat vedutoja Grand Tourinsa matkamuuistoiksi.

Vedutojen pitkä traditio

Rooma-aiheisia näkymiä oli tehty teollisessa määrin kuparikaiverruksena, metalligrafian vanhimmalla menetelmällä, 1500-luvun lopulta lähtien. Tulevina vuosisatoina tuotannolla oli sekä kulttuuri- että kaupallista arvoa, joka juuri Roomassa oli pian suurempi kuin missään muussa Euroopan kaupungissa eritoten näyttävän arkkitehtuurin ansiosta. Huomattavaan maineeseen nousivat sisilialaissyntyinen Giuseppe Vasi (1710-1782) ja Venetsiasta kotoisin ollut Giovanni Battista Piranesi (1720-1778). Jälkimmäinen tuli tunnetuksi synkähköistä barokkifantasioistaan, joissa on dramaattista ylikuonnollisuutta, kuvakulma usein ylhäältä alaspäin tai alhaalta ylöspäin. Piranesin kuparilaatat kulkeutuivat

1799 hänen poikiensa mukana Pariisiin. Siellä niitä vedostettiin ja myytiin aina vuoteen 1839, jolloin paavi osti ne takaisin Roomaan ja Regia Calcografiale. Jostakin syystä se ei kuitenkaan tuottanut kyltymättömille ostajille tarpeeksi aineistoa, joten Rooma-näkymien valmistukseen itse kaupungissa oli jo muodostunut ilmeinen tyhjiö. Sitä Rossini rupesi tuotannollaan täyttämään.

Rossinin henkinen miljöö oli kovin erilainen 1700-luvun loppuun verrattuna. Forumin kaivaukset paljastivat aiemmin tuntemattoman maailman, myös Capitoliumia, Caracallan termejä ja Via Appiaa tutkittiin. Kaupungin rauniot ymmärrettiinkin nyt topografisena kokonaisuutena, eikä enää vain antiikin veistosten löytöpaikkana. Jo ennen Rossinin tuloa Roomaan oli perustettu Accademia Romana di Archeologia 1810, ja paavi Pius VII:n aloitteesta kardinaali Bartolomeo Pacca antoi 1820 kulttuuriperinnön suojelemiseksi ensimmäisen asetuksen, joka vaikutti myös Kirkkovaltion ulkopuolella. Vuonna 1829 perustettiin Istituto di Corrispondenza Archeologica, Saksan arkeologisen instituutin edeltäjä.

L. Rossini *Tempio di Antonino e Faustina* (T.68, 1821).

Arkeologia nousevana ja itsenäisenä tieteenhaarana, keskustelut oppineiden, arkkitehti-arkeologien ja taiteilijoiden välillä, erityisesti kirjallisen lähdeaineiston ja monumenttien dokumentoinnin ja analyysin suhteesta olivat ajankohtaisia. Maisemagrafiikan lehdet nähtiin esteettisinä dokumentteina ja ajankuvina pikemmin kuin pelkinä koristeellisina taideteoksina.

Rossinin ensimmäinen, 50 näkymän sarja valmistui 1817 nimellä *Le Antichità Romane, ossia Raccolta delle più Interessanti Vedute di Roma Antica* (Rooman antikviteetit, eli kokoelma antiikin Rooman kiinnostavimpia näkymiä) Hän toisteli siinä vielä jonkin verran Piranesin kuvakulmia, mutta tuotanto erosi niistä juuri tarkalla havainnoinnilla. Sarja julkaistiin toistamiseen 1823 laajennettuna vuoden 1825 pyhän vuoden turistitulvaa varten. Rossinin näkymissä oli muutakin kuin antiikin monumentteja. Hän jätti kuparilaattoihin etualalle tyhjän tilan, jonka Bartolomeo Pinelli täytti pienikokoisilla henkilöhahmoilla. Näkymiin tuli

näin mukaan arkielämää ja kerronnallisuutta, esim. naisia juttelemassa vedenhakumatkalla, opas selvittämässä turistille monumentin hienouksia, tai maalaiset katselemassa uskonnollista kulkuetta. Yhteistyö jatkui vuosia ja loppui vasta Pinellin kuollessa 1835. Tuolloin Roomassa oli 22 vedutoihin erikoistunutta liikettä ja 56 kaivertajaa, joista Luigi Rossini huomattavimpana. Hänestä tuli samana vuonna Istituto di Corrispondenza Archeologica jäsen ja kahta vuotta myöhemmin Accademia di San Lucan jäsen.

Rossinit Helsingin yliopistossa

Helsingin yliopistossa on 11 kappaleen kokoelma Luigi Rossinin vedutoja, joista kolme kanslerin virkahuoneen eteisessä ja kahdeksan Klassillisen filologian oppiaineryhmän tiloissa Metsätalossa. Ensimmäinen ryhmä oli ainakin jo vuodesta 1963 lähtien kanslerin tiloissa. Jälkimmäinen ryhmä oli Porthanian

L. Rossini *Tempio di Venere, e Roma* (T.75, 1821)

neljännen kerroksen kirjaston käytävällä ainakin jo 1970-luvun alussa, josta lähtien asiasta on varmat muistikuvat kirjaston henkilökunnalla. Alkuperää ei tuolloin enää tiedetty ja näkymien uskottiin olleen Historiallis-kielitieteellisen osaston kirjastossa ”aina”. Ne siirrettiin 1990-luvun alussa silloisen Klassillisen filologian laitoksen tiloihin Vuorikatu 3:een kirjastonhoitaja Marjatta Riikosen uumoilla niiden joutuvan tuntemattomille teille kirjaston muutostöiden yhteydessä, kun käytävänkin seinätilaa ruvettiin täyttämään kirjahyllyillä.

Tätä kirjoitettaessa on oltu yhteydessä useaan henkilöön vedutojen vaiheiden selvittämiseksi. Yhteneväisten kehysten vuoksi on luontevaa ajatella, että molemmat ryhmät ovat alun perin olleet samaa hankintaa. Klassikkojen emeritus-professorit arvelevat niiden liittyvän Edwin Linkomieheen, jolloin asioiden kulku olisi voinut olla seuraava. Linkomiehestä tuli rehtori 1956 ja Porthania valmistui seuraavana vuonna. Antti-kin tuntijana ja Rooman kirjallisuuden professorina hän olisi hyvin luontevasti ollut juuri se henkilö, jolla olisi ollut kiinnostusta hankkia tällaisia antiikin Roomaan liittyviä näkymiä, sijoittaa niitä sekä Porthanian että ehkä alun perin rehtorin, myöhemmin kanslerin virkatilan koristukseksi. Keväällä 1957 Edwin Linkomiehen tiedetään joka tapauksessa puhuneen Villa Lantessa ”taulun ostosta”.

Vedutojen alalaidan tekstipalkissa lukee vasemmalla *Rossini dis(signavit) e(t) inc(idit)*, Rossini piirsi ja kaiversi. Keskellä nimetään näkymän päämonumentti ja sen kahden puolen pienemmällä tekstillä sekundaarinähtävyydet. Oikealla on teoksen numero ja kuparilaatan tekovuosi. Kanslerin viraston lehdet edustavat Rooman keskeisimpiä nähtävyyksiä, triumfireitin loppupäätä Capitoliumin rinteessä ja samassa kohdassa olevaa Concordian temppeliä, sekä Colosseumia, Flavius-sukuisten keisareiden rakennuttamaa amfiteatteria:

Veduta del Clivo Capitolino, ove Passavano i Carri dei Trionfatori (T.60, 1822),
Avanzi del Tempio della Concordia (T.63, 1819) ja
Avanzi d'uno de' Principali Ingressi del Colosseo (T.77, 1819).

Metsätalon vedutoista seitsemän on peräisin Rossinin ensimmäisestä sarjasta, *Le Antichità Romane*, josta Forum Romanumiin tai sen välittömään läheisyyteen liittyvät:

Campidoglio Romano (T.59,1823),
Interno del Tempio della Concordia, nel Foro Romano (T.64, 1823),
Tempio di Antonino e Faustina (T.68, 1821),
Tempio di Venere, e Roma (T.75, 1821) sekä
Gran tempio di Pace (T.74, 1822), joka nykytiedon mukaan on itse asiassa Maxentiuksen basilica.

Colonna Antonina, o sia Piazza Colonna (T.4, 1823) edustaa Mars-kentän nähtävyyksiä ja
Grandi avanzi delle Terme Antoniane, o di Caracalla (T.40, 1823) Via Appian alkupäätä.

Kahdeksas näkymä *Testamento di Aulo Quintilio scolpito sulla rupe del Monte di Ferentino* (T.63, 1825) kuuluu sarjaan *Le Antichità dei Contorni di Roma, ossia le più Famose Città del Lazio* (Rooman ympäristön eli Latiumin kuuluisimpien kaupunkien antikviteetit) vuodelta 1825. Siinä kuvataan vuorimaisema, jota hallitsee arkkitehtoninen monumentti Aulus Quinctilius Priscuksen kunniaksi pitkin elävään kallioon hakattuine piirtokirjoituksineen (CIL XI,5853). Aulus Quinctilius oli Ferentinumin hyväntekijä ja virkamies 100-luvulta jKr., monumentti on yhä olemassa. Rossinin kuvakentän alaosaan Pinelli kaiversi joukon bandiitteja, jotka ovat juuri ampuneet miehen, tapahtumasta kauhistuneen naisen lapsineen ja paikalle ratsastavan sotilasosaston. Olisikohan Pinelli saanut innoituksen aiheeseen vuosikautia häiriköineestä bandiitti Spatolinosta, joka teloitettiin juuri 1825?

Luigi Rossinin kolme poikaa myivät 1909 Italian valtiolle, nykyiselle Istituto Nazionale per la Graficelle, isänsä kaikki Via Sistinan talossa säilytetyt kuparilaatat sekä 5416 laadukasta vedosta ja 584 epäonnistunutta. Osa kuparilaatoista oli päässyt huonoon kuntoon, mutta saatettiin ottaa vastaiseen, hallittuun tuotantoon restauroinnin jälkeen. Samaan aikaan eri puolilla Eurooppaa, etenkin Englannissa ja Ranskassa, oli runsaasti liikkeellä sekä kokonaisia sarjoja että sarjojen hajottua myös irtolehtiä. Rossini oli viimeinen suuri Rooman ihmeiden kuvaaja. Hänen aktiivinen työuransa kattaa nelisenkymmentä vuotta ja edustaa kuparilevyillä tehdyn, teknisesti työlään ja aikaa vievän syväpainografiikan viimeistä kukoistusta. Valokuvaus alkoi saada vähitellen jalansijaa dokumentoinnin

kustannustehokkaana muotona, ja esim. paavi Pius IX ja hänen hovinsa valokuvattiin ensi kerran 1840-luvun lopulla.

Lähteet:

Luigi Rossini incisore. Vedute di Roma 1817-1850. Toim. P. Hoffmann, L. Cavacci & M.E. Tittoni, Rooma 1982.

Incisore Luigi Rossini 1790-1857. Il viaggio segreto. Toim. M.A. Fusco - N.O. Cavadini, Milano 2014.

Kiitokset:

Raija Björkstam, Paavo Castrén, Jaakko Frösén, Kirsi Petersen-Jessen, Aino Porevuo, Marjatta Riikonen, Heikki Solin, Arja Tanhuanpää ja Marja Yrjölä.

Aulus Quinctilius *CIL X 5853*. Lähde: Wikimedia Commons.

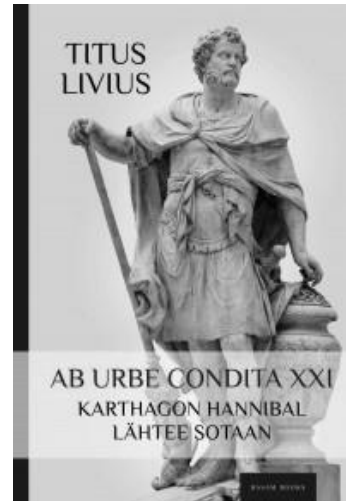
Uutta kirjallisuutta

Koonnut Katja Varakas

Alkuperäistekstien suomennoksia

Titus Livius: *Ab urbe condita XXI. Karthagon Hannibal lähtee sotaan.* Suom. Erkki Palmén, Maija-Leena Kallela, Ylermi Luttinen ja Teivas Oksala, Basam Books 2015.

Plutarkhos: *Eläinten älykkyydestä ja muita kirjoituksia.* Suom. Tua Korhonen ja Liisa Kaski, Gaudeamus 2/2015.

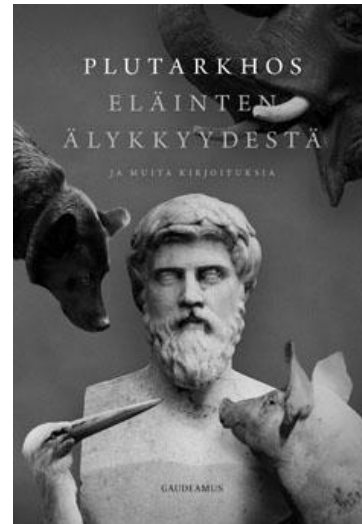

Tietokirjallisuutta

Angela Alberto: *Rakkautta ja intohimoa antiikin Roomassa,* Art House 2014.

Härkönen Jyrki ja Takala Vesa: *Konstantinopoli - Kaupunki ennen Istanbulia,* Teos 2015.

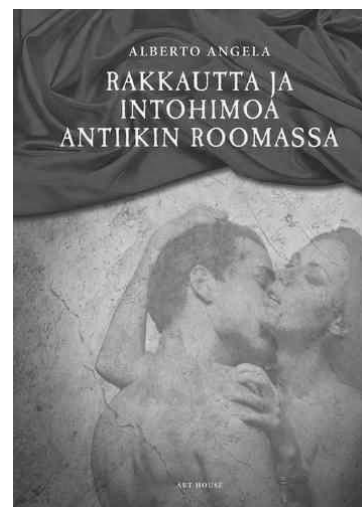
Ylikangas Heikki: *Mitä on historia ja millaista on sen tutkiminen,* Art House 2015.

Suomalaistutkijoiden kansainvälisiä monografioita

Steinby Christa: *Rome versus Carthage: The War at Sea,* Pen & Sward 2014.

Vahtikari Vesa: *Tragedy Performances Outside Athens in the Late Fifth and the Fourth Centuries BC,* PMFLA XX 2014.

Mahdollisista puutteista tai tulossa olevista kirjoista pyydetään ilmoittamaan Folium Classicumin toimitussihteerille Katja Varakalle (katja.varakas@helsinki.fi).

Le Musée d'Archéologie nationale et Domaine national de Saint-Germain-en-Laye

Katja Varakas

Le Musée d'Archéologie nationale et Domaine national sijaitsee 70 km Pariisista luoteeseen Saint-Germain-en-Laye'ssä noin 30 minuutin junamatkan päässä ja on ehdottomasti päivämatkan veroinen vierailukohde. Museorakennus Les Châteaux de Saint-Germain esittelee kolmessa kerroksessa ja 43 salissa noin 29 000 arkeologista esinettä paleoliittiseltä ajalta Kaarle Suuren kaudelle. Museon aarteiden joukkoon lukeutuu mm. Willendorfin Venusta (Wienin luonnonhistoriallinen museo) muistuttava hurmaava pienoiserie Dame à la capuche, joka on arvioitu noin 25 000 vuotta vanhaksi.

Historia

Linnamainen vallihaudan ympäröimä rakennus on myös historiallisesti ja arkkitehtonisesti suurine puistoineen mielenkiintoinen. Ensimmäiset kuninkaalliset rakennukset rakennettiin jo vuonna 1122 ja linnan toinen rakennusvaihe ajoittuu Kaarle V:n (1350–1380-luku) hallituskaudelle. Kuitenkin vasta renessanssikuningas Frans I aloitti 1540-luvulla linnassa suuret rakennus- ja kunnostustyöt, jotka jatkuivat vallanpitäjien vaihtuessa tasaisesti vuosisatojen kuluessa aina 1850-luvulle. Linnassa viettivät lapsuutensa niin Henrik II sekä Aurinkokuningas Ludvig XIV. Tosin vuonna 1682 hovi oli siirtynyt Les Châteaux de Saint-Germainista Versailles'n barokkipalatsiin. Hovin muuton jälkeen niin kutsutussa Château Vieux'ssä asui mm. Ranskaan paennut Jaakko II, joka myös kuoli vuonna 1701 Saint-Germain-en-Laye'ssä. Rakennuksia käyttivät 1800-luvun alusta 1850-luvulle niin Napoléon I:n ratsastuskoulu kuin Ludvig Filip I:n rangaistuslaitos. Vielä 1850-luvulla Arkkitehti Eugène-Louis Millet suunnitteli Château Vieux'n korjaukset ja renessanssi rakennukset

kunnostettiin Kuningatar Viktorian vierailun kunniaksi vuonna 1855. Vajaa vuosikymmen myöhemmin Napoléon III päätti vuonna 1862 luoda linnaan arkeologisen museon.

Les Châteaux de Saint-Germain.

Arkeologinen museo

Renessanssilinnan korjaaminen museoksi uskottiin jälleen Millet'n työryhmälle ja hänen työtänsä jatkoivat arkkitehdit Lafolloye ja Daumet. Vuonna 1867 juhlittiinkin ensimmäisten kahdentoista näyttelysalin avajaisia. Rakennusurakka saatiin kuitenkin lopullisesti päätökseen vasta vuonna 1907.

Arkeologisen museon perustamiskirjassa Napoléon III oli määritellyt museon tehtäväksi kansallisesti tärkeän arkeologisen materiaalin kokoamisen ja järjestämisen yhteen museoon. Näyttelyesineet luetteloidtiin ja kartoitettiin huolella. Arkeologiset löydöt olivat yleisölle esillä hienostuneissa vitriineissä, ja jokaisen esineen kohdalle oli kirjattu käsinkirjoitettuun etikettiin esineen alkuperä sekä ajoitus. Museon kokoelmat kasvoivat vuosien varrella nopeasti ja lopulta 1960-luvulla tutkijat havahtuivat niiden ole-

van aivan liian laajat kaikkien esineiden esitelyyn. Myös esillepano vaikutti vanhahtavalta. Kokoelma päätettiinkin järjestää uudelleen jättäen esille vain edustavin pienesineistö. Lisäksi museon vanha nimi *Musée des Antiquités celtiques et gallo-romaines* muutettiin muotoon *Musée des Antiquités Nationales*. Museo nimettiin vuonna 2009 uudelleen ja nykyisin se tunnetaan nimellä *Musée d'Archéologie nationale et Domaine national de Saint-Germain-en-Laye*. Uudistetun nimen uskotaan kuvaavan paremmin museokokoelman kansallista sekä ajallista laajuutta.

Kokoelmat

Museokokoelmat sijaitsevat kahdessa kerroksessa. Toisessa kerroksessa edetään aikajärjestyksessä paleoliittisesta kaudesta (800 000–5500 eKr.) neoliittiseen (5800–2100 eKr.), jota seuraa pronssikausi (2100–750 eKr.). Pronssikaudelta esillä on runsaasti erilaista aseistusta, kuten hieno rintapansari, joka löydettiin Saône-et-Loiren alueelta. Toisessa kerroksessa esitellään myös rautakauden (850–450 eKr.) sekä varhaisten gallialaisten (450–50 eKr.) esineistöä. Rautakauden esineistöstä mainittakoon hautalöytö Sainte-Colombe-sur-Seine'ltä granuloointitekniikalla valmistetut kultaiset rannerenkaat ja korvakorut (n. 600 eKr.).

Esittelemällä erilaista aseistusta, koruja sekä arkielämän esineistöä museossa onkin haluttu painottaa eri aikakausina havaittavissa olevia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia muutoksia. Esimerkiksi varhaisten gallialaisten elämää ja kulttuuria ennen Caesarin valloitusotia valotetaan juuri käyttöesineistön ja aseistuksen avulla. Esillä on toki myös runsaasti raha- ja korulöytöjä.

Kultaiset rannerenkaat ja korvakorut, Sainte-Colombe-sur-Seine.

Kolmannen kerroksen kokoelmat puolestaan rakentuvat roomalaisen Gallian (52 eKr.– 480 jKr.), keskiajan (500–800) sekä viiden maanosan arkeologiaa esittelevistä saleista, jossa esitellään sekä Ranskassa että Lähi-idässä, Kiinassa ja mm. Perusta tehtyjä arkeologisia löytöjä.

Roomalainen Gallia on kuitenkin valloittanut eniten tilaa kolmannelle kerrokselle. Runsaan pienesineistön ohella esillä on hautareliefejä sekä tunnettu maanviljelyskalenteri esittävä lattiamosaikki. Pienehköissä ja helposti ruuhkautuvissa näyttelysaleissa voi yhä edelleen havaita 1960-luvulla tehtyjä muutokset ja esineiden nyt hieman vanhah-tavan näytteillepanon. Toisaalta pienoisesineistöä, kulttiesineitä, käyttökeramiikkaa sekä lasia voi ihaila hyvin läheltä. Mieleen painuvat esineistössä herkäät luontoaiheet ja kasviornamentiikka sekä taidokkaasti valmistetut terrasigillata ja hopeaesineet, joissa kuvataan ihmisten ja eläinten välisiä taistelukohtauksia. Esineistö ajoittuu Caesarin valloitusotien jälkeiselle ajalle painottuen 100- ja 200-luvuille.

Caesarin Gallian-sotien jälkeensä jättämää sotilaallista perintöä voi myös tarkastella mm. Chassenardin hautalöydössä - pronssi-
nen ratsumiehen kasvopiirteet tarkasti kuvaava paraatikypärän silmikko on 40-luvulta. Toisaalta Augustuksen kaudelta lähtien käsityöläisiä innoittivat myös luontoaiheiden lisäksi arkielämän taidokkaat ja realistiset kuvaukset. Näyttelyssä onkin esillä mm. varsin viehättävä nukkuvaa pariskuntaa esittävä terrakottavuode (korkeus 6,3 cm; leveys 12 cm).

Arkielämän kuvausten ohella luonnonilmiöiden kuvaaminen oli ollut suosittua jo hellenistisellä kaudella, ja traditio näyttää olleen voimissaan vielä 300-luvulla mosaiikkikäsityöläisten keskuudessa. Museon kolmannen kerroksen suuren salin valloittaakin Saint-Romain-en-Galista löydetty maanviljelyskalenteria esittävä yksityiskohtainen ja värikäs lattiamosaiikki. Viennen vauraan gallialaiskylän käsityöläiset toteuttivatkin taidokkaasti asiakkaidensa toiveita. Mosaiikin 40 taulua kertovat realistisella otteella maatilan toimista eri vuodenaikoina. Talvista hyvin arkista toimintaa maatilalla kuvataan taulussa, jossa kaksi *cucullukseen* (tyypillinen gallialainen vaate) pukeutunutta miestä kantaa pajusta palmikoidulla kantimella lantakasaa. Mosaiikin osittain tuhoutuneessa kevätkuvauksessa esitetään puolestaan kaksi lyhyeen tunikaan puettua miestä oksastamassa ilmeisesti hedelmäpuita.

Maatalouskirjailija Marcus Porcius Cato kertoo kirjassaan *De agri cultura* seuraavasti maatilan kevättöistä: *Per ver haec fieri oportet. Sulcos et scrobes fieri, seminariis, vitariis locum verti, vites propagari, in locis crassis et umectis ulmos, ficos, poma, oleas seri oportet. Ficos, olea, mala, pira, vites inseri oportet luna silenti post meridiem sine vento austro.*

Paraatikypärän silmikko, Chassenard (Allier).

Terrakottavuode 200-luku, Bordeaux (Gironde).

Lattiamosaiikki, Saint-Romain-en-Gal (Rhône).

”Viikunapuita, oliivipuita, omenapuita, päärynäpuita ja viiniköynnöksiä pitää oksastaa uudenkuun aikaan iltapäivällä, kun etelätuuli ei puhalla”.¹ Latinankielisessä kirjallisuudessa esiintyy jo varhain kirjallisia *topoksia*, joissa kerrotaan juuri maaseutuelämän ihanuudesta ja toimista.

Museovierailua ei suinkaan ole syytä rajata vain roomalaiseen esineistöön, sillä mosaiikkisalin jälkeen esillä on vielä kokonainen merovingien ajan (550–800) esineistöä. Vierailuni hetkellä valtaosa niistä oli tosin lainassa toisaalla. Toisaalta museologisesti

mielenkiintoinen on myös viiden maanosan arkeologiaa esittelevä Mars-sali. Nimensä mukaisesti salissa on esillä viiden eri maanosan arkeologisia löytöjä, jotka ovat Ranskan ulkopuolelta. Esillepanon suunnitteli Henri Hubert vuonna 1910 ja tarkoituksena oli havainnollistaa ihmiskunnan vaiheittaista kehitystä aina keskiajalle saakka. Salin suurissa vitriineissä onkin valtavasti erilaista esineistöä mm. geometristä keramiikkaa Iranista (Susa).

Lattiamosaiikki, kevättöitä. Saint-Romain-en-Gal (Rhône).

¹ Cato agr. 40. Suom. P. Castrén, *Herrasmiesviljelijän käsikirja*. Helsinki 2006, 29.

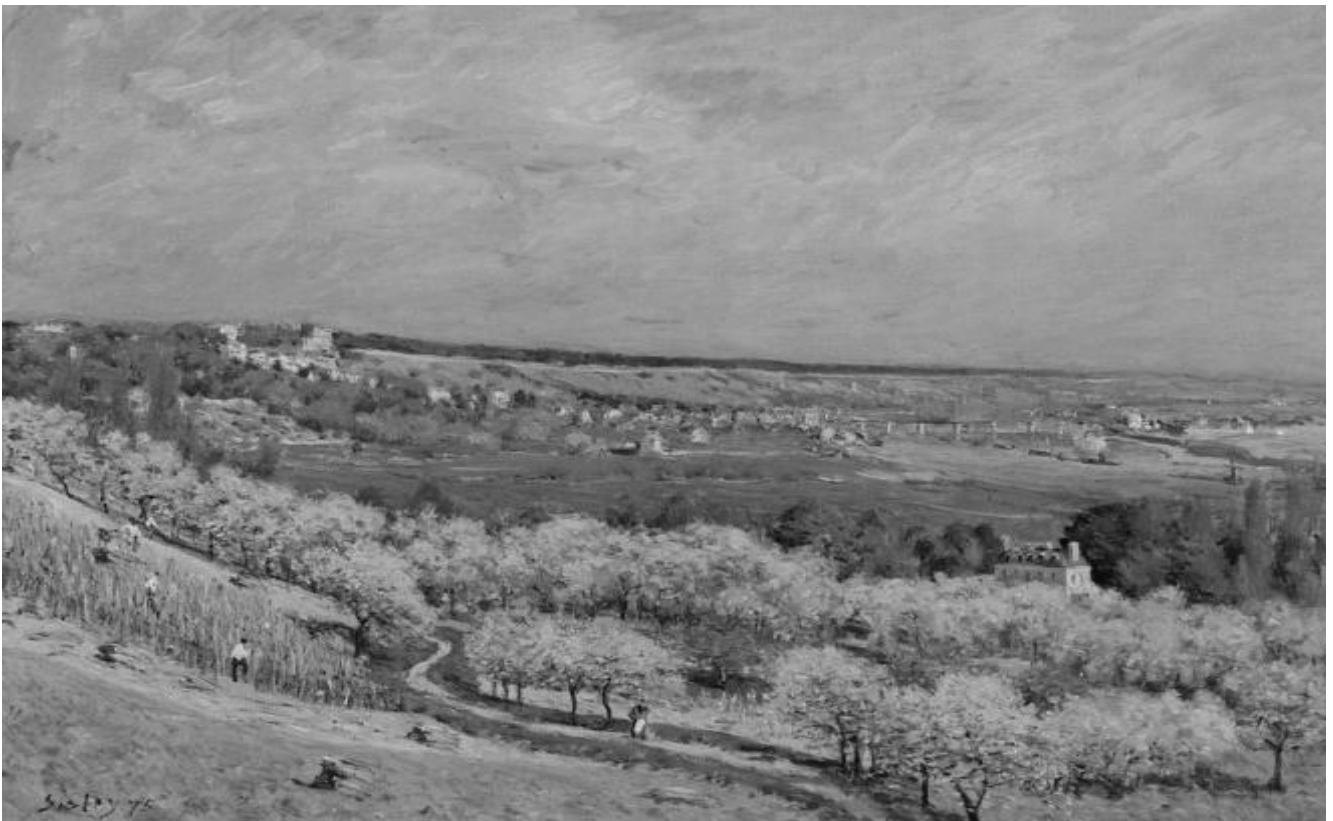
Saint-Germain-en-Laye

Vierailu Les Châteaux de Saint-Germainissa kannattaa päättää yleisölle avoinna olevaan kappeliin sekä viereiseen puistoon. Puistossa voi myös ihailla vapaata näkymää mutkittelevan Seine-joen ylitse Pariisin kaupunkiin. Ainakin lauantai-iltana suuri 3500 hehtaarin puisto vaikutti olevan museon ohella nuortenparien ja perheiden suosiossa.

Saint-Germain-en-Laye'n kaupunki on sekin kävelykierroksen arvoinen. Kaupungin keskusta edustaa 1800-luvun lopun kaupunkiarkkitehtuuria, tosin Pariisin katuja kaapeampine jalankulkuväylineen.

Museokierroksella väsyneitä jalkojaan voi puolestaan lepuuttaa jossakin kaupungin lukuisista kahviloista ja ravintoloista. Samalla voi seurata tyylikkäissä herkkukaupoissa ruokaostoksiaan tekeviä paikallisia. Havaitsin myös kaupungin monissa sisustus- ja huonekalukaupoissa myytävänä runsaasti skandinaavista muotoilua. Sydäntäni lämmitti lisäksi jouluinen lastenkirjakaupan näyteikkuna, jossa oli esillä Tove Janssonin ranskannoksia sekä suloisia muumihahmoja.

Lähteet: *Le Musée des Antiquités nationales, Saint-Germain-en-Laye*. Toim. Patrick Périn, Bruxelles 2004.

Alfred Sisley, *The Terrace at Saint-Germain, Spring* (1875). The Walter's Art Museum.

Europaeum Classics Colloquium, 6.-8.11.2014, Pariisi

Ilkka Kuivalainen

Kahdestoista Europaeum Classics Colloquium järjestettiin Pariisissa 6. – 8. marraskuuta 2014 teemalla Man & Beast. Isäntäyliopistona toimi Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne, jonka Maison internationale toimi kokouspaikkana. Kollokvion aihe tuntui hyvin valitulta, sillä esitelmien aiheet olivat monipuolisia ja erinomaisella tavalla teemaan liittyviä.

Sorbonnen yliopiston kappeli.

Europaeumin perinteisellä tavalla oli kuhunkin esitelmään määrätty henkilöt, jotka saivat aloittaa esitelmien jälkeiset keskustelut. Kaikki Europaeum-järjestön yliopistot, joissa harjoitetaan antiikintutkimusta, eivät tällä kertaa olleet edustettuina. Erityisen runsaasti jatko-opiskelijoita oli Oxfordista. Meitä helsinkiläisiä oli kaksi. Pariisilaisista suurin osa oli antiikin filosofian tutkijoita. Tämä johtui varmasti siitä, että paikan päällä asioista vastasi maître de conférences (apulaisprofessori) Dimitri El Murr, jonka pää-tutkimusaiheet ovat Sokrates ja Platon. Bolognan yliopiston latinan professorin Francesco Cittin kollokvion aluksi pitämä luento käsitteli sikoja epikurolaisuudessa. Vaikka esityksen lähtökohta oli Horatiukselta, hän viittasi myös arkeologiseen materiaaliin kuten Herculaneumista löydettyyn pronssiseen porsasveistokseen.

Torstain ensimmäinen varsinainen sessio käsitteli ihmisten ja petojen välistä kamppailua. Aiheina olivat herokset, jotka tappamalla pedot normalisoivat luonnon, Andromeda, Kassiopeia ja merihirviö sekä ihmiset ja eläimet Epiktetoksen tuotannossa. Toisessa sessiossa oli vain kaksi esitelmää. Ensimmäisenä oli Paris 1:n Nicolas Siron, jonka esitys *Girl with a Heron. Women and Animals on the Greek Seals and Attic Vases of the 6th -4 th centuries BC* oli mielestäni yksi kollokvion parhaista. Haikaroita yhdessä naisten kanssa esittäviä sinettejä on löydetty vain neljä kappaletta, mutta haikara itsessään esiintyy usein. Haikarat olivat kesytettyjä toisin kuin villinä muuttavat kurjet. Tosin lajien erottaminen saattaa olla vaikeaa. Keramiikassa haikarat esiintyvät myös eroottisina symboleina, ja tämän voidaan ajatella sopivan myös sinetteihin. Päivän viimeinen esitelmä oli omani Pompejin veistoksissa esiintyvien ihmisten ja eläinten yhteydestä, joten loppupäivät saatoinkin keskittyä nauttimaan muiden esityksistä.

Perjantain aamupäivän session aihe oli ihmiset ja eläimet kirjallisuudessa. Ensimmäisenä oli Euripideen kuvaus Pasifaesta ja toisena Lucretiuksen käsitys ihmisten alkukantaisesta eläimellisestä onnellisuuden tilasta. Kolmas alkuperäinen puhuja oli joutunut jäämään pois, mutta sen korvasi Prahasta tulleen Marco Alampin esitys jossa hän käsittelee eläinten jakoa hyviin ja pahoihin sekä eläinuhreja. Eläinten uhraamisen loppumisen syynä ei ollut vain kristinusko, vaan siihen liittyi sosiaalisia muutoksia ja uhrit saivat uusia muotoja. Päivän toisessa sessiossa esiintyi ensimmäisenä oxfordilainen Julie Baleriaux, jonka *Blurring the line: Animal gods and human beasts in Arcadia* yhdisti taitavasti kirjallisuuden mainintoja arkeologisia löytöjä. Vanhoihin arkadialaisiin eläimellisiin muotoja sisältäneisiin hybridijumaliin innostuttiin uudelleen keisariajalla. Seuraavaksi käsiteltiin ihmisiä ja eläimiä Herakleen kilpirunossa ja kreikkalaista ei-rituaalista teurasusta. Herakleesta pidettiin liian eläinmäisenä. Kollokvioon kutsutuista professoreista luennoi seuraavana Paris IV:n maître de

conférences François Prost, joka luennoi Apuleiuksen Apologian luvuista 6-8, joissa kerrotaan hampaidenhoidon tärkeydestä. Ystävälliset linnut kävivät noukkimassa pois vedestä Niilin krokotiilien hampaiden väleihin pesiytyneet iilimadot, joten ihmistenkin pitää hoitaa hampaitaan.

Kollokvion viides sessio oli otsikoitu filosofiseksi. Jostain syystä kahden kreikkalaista filosofiaa käsitelleen esitelmän perään oli sijoitettu Katja Varakas, jonka *Burdens of the beast and man in Latin literature and Roman iconography* oli nimensä mukaisesti aivan muuta eli vertaileva esitys kirjallisuuden (muun muassa Apuleius, Plautus, Cato, Varro, Columella, Vergilius), piirtokirjoitusten ja taiteen taakkaa kantaneista ihmisistä ja eläimistä. Päivän viimeisenä piti vielä luennon Paris IV:n kreikan professori Paul Demont, jonka *From Herodotus to Protagoras on Lions, Hares, Men and Gods*, otti esiin samoja kohtia, joihin itsekin olin viitannut Pompejin jänisten kohdalla.

Thomas Auffret esitelmöi ja puheenjohtajana toimii professori Paul Demont.

Maison international, sisäänkäynti boulevard Aragolla.

Karmivienkin eläintarinoiden ohesta kävi ilmi, että luonnossa eläinten ominaisuudet ja niiden tapa lisääntyä sopivat hyvin yhteen.

Lauantain aamupäivän sessiossa käsiteltiin ihmisiä ja eläimiä mytologiassa. Aluksi oxfordilainen Nicholas Hanson puhui käärmeistä ja ennustajista, sitten madridilainen Macarena Caldéron Dioysoksen ja hänen suhteesta Boiotiassa. Hän jäi kuitenkin aika yleiselle tasolle eikä oikein päässyt itse piirtokirjoitukseen ja sen kontekstiin Boiotian Thespiksessä (*IG VII, 1787*). Viimeinen nuori puhuja oli oxfordilainen Krešimir Vuković, jonka esitys *The Wolf in Roman Myth and Ritual* käsitteli susiteemaa komparatiivisesti laajan antropologisen materiaalin kautta. Rooman perustamismyytin eri alueissa on nähtävissä laajempaa indoeurooppalaista perimää.

Viimeisen luennon piti apulaisprofessori Lucia Pasetti Bolognasta. Hänen otsikkonsa oli *From Man to Beast: Semantics of Deformis*. Verbi *deformo* voi merkitä muodonmuutosta sekä hyvässä että pahassa mielessä.

Esimerkkien perusteella Apuleiuksella on kyseessä muutos huonompaan suuntaan. Europaeumin oxfordilainen pääsihteeri Paul Flather oli tapansa mukaan paikalla ja nautti kollokvion annista. Isäntäyliopisto järjesti hänen toimestaan kävelykierroksen Pariisiin yöhön, jossa päästiin lähelle yliopiston päärakennuksia. Maison internationale oli hieman kauempana, ja sen kaunis sali oli kollokviota varten turhan pieni. Muutamia pariisilaisia oli paikalla myös kuuntelemassa, mutta tila oli varsinaisille osallistujillekin ahdas. Organisaationa Europaeum ei tälläkään kertaa vakuuttanut tehokkuudellaan, mutta onnistuneet esitykset pitivät henkeä yllä. Seuraava Europaeum Classics Colloquium järjestetään Barcelonassa mahdollisesti kahden vuoden kuluttua. Teemana on sanan mahti antiikin aikana.

Lucia Pasetti luennoi El Murrin ollessa puheenjohtajana. Valkokangas oli pieni ja laitteiden kanssa ongelmia tavalliseen tapaan.

Syksyllä 2014 palkitut ylioppilaat

Latinan laajemman oppimäärän *laudatur*

Miikkael Joonas Benjamin Halonen	Helsingin normaalilyseo
Joonas Eino Viljami Mustaniemi	Tampereen klassillinen lukio
Teemu Juhani Matias Tenkilä	Tampereen klassillinen luki

Latinan laajemman oppimäärän *eximia cum laude approbatur*

Minna Varpu Eveliina Kiilanto	Tampereen klassillinen lukio
Feliks Akseli Kivelä	Helsingin normaalilyseo
Eetu Eemeli Sipilä	Helsingin normaalilyseo
Akira Johannes Takaki	Helsingin normaalilyseo

Latinan lyhyen oppimäärän *laudatur*

Oula Norman	Oulun lyseon lukio
Heidi Peltomaa	Kuopion klassillinen lukio

Latinan lyhyen oppimäärän *eximia cum laude approbatur*

Kiia Valve	Lahden yhteiskoulun lukio
Miisa Herranen	Lahden yhteiskoulun lukio

KEVÄÄN 2015 TAPAHTUMIA

KFY:n kokoukset

Ti 10.2. klo 18 dos. **Jari Pakkanen**: *Johannes Sundwall ja Tirynsin pronssikautisen keramiikan Lineaari B –tekstit*. Helsingin yliopiston päärakennus, auditorio III (Unioninkatu 34), Helsinki.

Ti 24.2. klo 18 KFY:n vuosikokouksen yhteydessä FT **Minna Seppänen** (TU): *Grammatiikan syntyvaiheista antiikin maailmassa*. Helsingin yliopiston päärakennus, auditorio III (Unioninkatu 34), Helsinki.

Ti 14.3. klo 18 prof. **Adam Łajtar** (Varsovan yliopisto): *Greek and Latin papyri from the excavations of the Egypt Exploration Society in Qasr Ibrim (Egyptian Nubia)*. Helsingin yliopiston päärakennus, auditorio III (Unioninkatu 34), Helsinki.

Muita tilaisuuksia

To 26.2. klo 18.15 Villa Lanten ystävien vuosikokouksen yhteydessä FM **Samuli Simelius** esitelmöi aiheesta *Kilpavarustelua Pompejissa. Kuinka peristyylipuutarha heijastaa omistajansa sosio-ekonomista asemaa?* Villa Lanten ystävien esitelmätilaisuus. Helsingin yliopiston päärakennus, auditorio XII (Unioninkatu 34), Helsinki.

Ke 11.3. klo 18.15 Piispa **Teemu Sippo** puhuu paavin roolista katolisessa kirkossa: *Paavi - Rooman piispa ja maailman kirkkoherra*. Villa Lanten ystävien esitelmätilaisuus. Helsingin yliopiston päärakennus, auditorio XII (Unioninkatu 34), Helsinki.

To 16.3. klo 16 prof. **Adam Łajtar** (Varsovan yliopisto): *Greek inscriptions of the 4th century AD newly discovered in Novae (the seat of the Legio I Italica) and referring to the institution of *pastus militum**. Seminaarihuone, Antiikin kielet ja kulttuurit. Unioninkatu 40/Fabianinkatu 39 A-siipi, 2. krs, käynti 3. kerroksen kautta.

Ti 14.4. klo 18.15 **Mare Nostrum** Suomen Välimeren tiedeinstituuttien ystäväyhdistysten yhteinen esitelmäilta. Tänä vuonna tilaisuuden järjestää Villa Lanten Ystävät ry ja illan teemana on ihmiskauppa. Helsingin yliopiston päärakennus, auditorio XII (Unioninkatu 34), Helsinki.

Kollokviot, kongressit ja symposiumit

2. –3.10. järjestetään Tvärminnessä antiikin tutkimuksen valtakunnallinen jatkokoulutusseminaari.

Muita tilaisuuksia ja kollokvioita, kongresseja sekä symposiumeja koskeviin ohjelmatietoihin saattaa tulla muutoksia *Foliumin* painatuksen jälkeen.

